

Πανελλήνιες Εξετάσεις Ημερήσιων Γενικών Λυκείων

Εξεταζόμενο Μάθημα: **Νεοελληνική Γλώσσα,**

Ημ/νία: 16 Μαΐου 2016

Ενδεικτικές Απαντήσεις Θεμάτων

A1. Ο δοκιμιογράφος τονίζει τη διαχρονική και καθολική αξία της φιλίας. Υπογραμμίζει ότι, ανά τους καιρούς, διακεκριμένα πρόσωπα την εξύμνησαν, ενώ έως και σήμερα αναγνωρίζεται πρακτικά η αξία της. Άλλωστε φιλία, κατά τον Αριστοτέλη ορίζεται ως “εύνοια”, δηλαδή ως αγάπη, ενδιαφέρον και αμοιβαία εκτίμηση μεταξύ προσώπων, ενόσω δε νοείται φιλία προς κάτι άυλο. Περαιτέρω ο φιλόσοφος διαχωρίζει τις φιλικές σχέσεις σε τρεις κατηγορίες. Στην πρώτη εκδοχή καταγράφει ως λόγο σύναψης φιλίας το ωφέλιμο, στη δεύτερη την ευφροσύνη, επισημαίνοντας την προσδοκία της ανταμοιβής. Στην τρίτη περίπτωση εξαίρει την απόλυτη και αυθεντική φιλία ως ανιδιοτελή σύνδεση δύο ατόμων με γνώμονα τον κοινό τους αξιακό κώδικα, το ηθικό τους στίγμα, ως αναγκαία και επαρκή προαπαιτούμενα διασφάλισης της αταλάντευτης φιλίας. Τέλος, μόνο ο γνήσιος φίλος αναδεικνύεται σε ιδανικό σύντροφο, που συμπαρίσταται στους κλυδωνισμούς της ζωής ως αρωγός και καλοπροαίρετος κριτής.

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, σύμφωνα με το κείμενο, τις παρακάτω διαπιστώσεις, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση, τη λέξη **Σωστό**, αν η πρόταση είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πρόταση είναι λανθασμένη:

α. Ακόμα και οι τρυφερές σχέσεις μας με τα άψυχα είναι φιλία. **Λάθος (2η §)**

β. Η αμοιβαιότητα των αισθημάτων είναι απαραίτητη προϋπόθεση της φιλίας. **Σωστό (2η §)**

γ. Η φιλία δεν αποκλείει την προσδοκία οποιασδήποτε υλικής ανταμοιβής και ευχαρίστησης. **Σωστό (3η §)**

δ. Η τέλεια φιλία είναι εκείνη που στηρίζεται σε ηθικές αξίες. **Σωστό (4η §)**

ε. Σε μια δύσκολη στιγμή της ζωής μας μπορούμε να στηριχτούμε και σε άλλους συμπαραστάτες και συμβούλους εκτός από έναν φίλο. **Λάθος (5η §)**

B2. α) Να βρείτε δύο τρόπους ανάπτυξης της τρίτης παραγράφου του κειμένου «Μπορούμε να διακρίνουμε...(την τέρψη της ευχάριστης συναναστροφής).» και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο.

Η παράγραφος αναπτύσσεται με συνδυασμό μεθόδων.

Ο πρώτος τρόπος ανάπτυξης είναι η διαίρεση.

Καθώς διαιρούνται οι φιλικές σχέσεις (διαιρετέα έννοια) σε τρία είδη «διά το χρήσιμον», «δί' ηδονήν», «διά το αγαθόν» (μέρη της διαίρεσης). Η διαιρετική βάση είναι ασαφής.

Ο δεύτερος τρόπος ανάπτυξης είναι η αιτιολόγηση αφού παρατίθενται οι λόγοι των φιλικών δεσμών και έχουμε επανάληψη της διαρθρωτικής λέξης «επειδή».

ΜΕΘΟΔΙΚΟ

Εναλλακτικά ένας τρίτος τρόπος ανάπτυξης είναι τα παραδείγματα:

- για τις υποθέσεις, τις ανάγκες, τη σταδιοδρομία, τις πολιτικές φιλοδοξίες μας κ.τ.λ.
- είναι διασκεδαστικός, έξυπνος συνομιλητής, επιδέξιος συμπαίκτης κ.τ.λ.

β) Ποια νοηματική σχέση εκφράζουν οι παρακάτω διαρθρωτικές λέξεις; Άλλωστε (1η παράγραφος) δηλαδή (2η παράγραφος) Όταν (2η παράγραφος) λοιπόν (4η παράγραφος).

Άλλωστε	αντίθεση, προσθήκη
δηλαδή	επεξήγηση
Όταν	χρονική σχέση, προϋπόθεση
λοιπόν	συμπέρασμα

B3. α) Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: εγκωμίασαν, ευχαρίστηση, συναναστροφής, ακατάλυτη, φθείρεται.

εγκωμίασαν	επαίνεσαν, επιδοκίμασαν, εξύψωσαν, (εξ)ύμνησαν, επιβράβευσαν
ευχαρίστηση	απόλαυση, τέρψη, ηδονή
συναναστροφής	συγχρωτισμού, επαφής, παρέας
ακατάλυτη	ανθεκτική, ακατανίκητη, ακατάβλητη
φθείρεται	εξασθενεί, διαβρώνεται, καταστρέφεται

β) Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: οικεία, επιδέξιος, ωφέλεια, αξία, αυστηρό.

οικεία	αλλότρια, άγνωστα, ξένα, εχθρικά
επιδέξιος	αδέξιος, ανίκανος, άχρηστος
ωφέλεια	ζημία, βλάβη
αξία	ασημαντότητα, απαξία
αυστηρό	επιεική, χαλαρό, ελαστικό

B4. α) Να αιτιολογήσετε τη χρήση των εισαγωγικών και της παρένθεσης στις παρακάτω περιπτώσεις της τρίτης παραγράφου:

«διά το χρήσιμον»: **ρήση του Αριστοτέλη**

«αγαπά»: **μεταφορική χρήση της γλώσσας, ειρωνεία**

(υλικό ή ηθικό): **λειτουργεί επεξηγηματικά**

β) Να αιτιολογήσετε τη λειτουργία του β' ενικού ρηματικού προσώπου στη δεύτερη παράγραφο και του α' πληθυντικού στην τρίτη παράγραφο

β' ενικό: είναι πρόσωπο της «δια ζώσης» ανθρώπινης επικοινωνίας, δημιουργεί «κλίμα» διαλόγου, προτρέπει και προσδίδει στο κείμενο αμεσότητα, ζωντάνια, παραστατικότητα, οικειότητα.

α' πληθυντικό: προσδίδει στο κείμενο αμεσότητα, ζωντάνια, παραστατικότητα, οικειότητα, καθολικότητα και αντικειμενικότητα.

Γ.

Προσφώνηση:

Αξιότιμοι καθηγητές,
Αγαπητοί συμμαθητές,

Ενδεικτικός πρόλογος:

Σε αυτή την κρίσιμη περίοδο που σχεδόν τα πάντα ευτελίζονται έχουμε όλοι έντονη την ανάγκη αναβίωσης όλων των σταθερών αξιών και των υψηλών αγαθών όπως του αγαθού της φιλίας, για το οποίο - ως εκπρόσωπος της τάξης μου - θα ήθελα να παραθέσω τις απόψεις μου. Διανύουμε μια εποχή - όπως όλοι γνωρίζουμε - αλλοτρίωσης ηθικής απαξίωσης, φτώχειας και ανασφάλειας στοιχεία τα οποία, αναντίρρητα, επηρεάζουν τις ανθρώπινες σχέσεις. Η επικοινωνία αποκτά νέα, τεχνολογική και απρόσωπη διάσταση, η ψυχική επαφή χάνεται, οι σχέσεις εμπορευματοποιούνται, το άτομο αποσυνδέεται από το κοινωνικό περιβάλλον αλλά και από τον ίδιο του τον εαυτό.

Πρώτο ζητούμενο - Χαρακτηριστικά γνήσιας φιλίας:

- Διακατέχεται από αγάπη, αγνό ενδιαφέρον, στοργή, συμπάθεια, τρυφερότητα και αφοσίωση.
- η συμπαράσταση, η ηθική και υλική υποστήριξη,
- η ανιδιοτελής προσφορά, ο αλτρουισμός καθώς κανείς δεν αποβλέπει στο προσωπικό όφελος, δεν υποτάσσεται στο παιχνίδι της καθημερινής συναλλαγής
- η μεγαθυμία, η διάθεση να συγχωρεί τον άλλον,
- η αυταπάρνηση και η αυτοθυσία καθώς ο φίλος τίθεται σε προτεραιότητα
- σεβασμός στην προσωπικότητα τους άλλου και στις επιλογές του,
- η σταθερότητα, αφού η γνήσια φιλία δεν επηρεάζεται ούτε κλονίζεται από δυσάρεστες καταστάσεις,
- η ειλικρίνεια: ο ειλικρινής φίλος είναι πάντα καταφύγιο, αφού από αυτόν αντλούμε κουράγιο να αντιμετωπίσουμε τις δυσκολίες και ελπίδα για να ατενίζουμε με αισιοδοξία το μέλλον
- η αμοιβαία εμπιστοσύνη ο διαμοιρασμός μύχιων σκέψεων και μυστικών προάγει τη σχέση και την προσωπικότητα.

ΜΕΘΟΔΙΚΟ

- Στην αγνή, ειλικρινή και ανιδιοτελή φιλία χαρακτηριστικά όπως ο φθόνος, η κακία, ο ανταγωνισμός που ενδημούν στην ανθρώπινη φύση στα πλαίσια του σύγχρονου βίου, τιθατεύονται και υποχωρούν.
- Όπως αντιλαμβάνεστε η γνήσια φιλία ανυψώνει ηθικά τον άνθρωπο, τον απομακρύνει από τη μερικότητα της ατομικής του ύπαρξης και τον φέρνει σε επαφή με τη συλλογικότητα.

Μεταβατική παράγραφος:

Εντούτοις, λόγω της πολυπλοκότητας των κοινωνικών δεδομένων οι άνθρωποι βιώνουν σύγχυση και πολλοί από εμάς αδυνατούμε να διαχειριστούμε την ανθρώπινη επαφή αναζητώντας τη φιλία στο διαδίκτυο και την εικονική πραγματικότητα. Αυτό, λοιπόν, που χρειάζεται να εξετάσουμε είναι κατά πόσο τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορούν να θέσουν τα θεμέλια για την αγνή φιλία και κατά πόσο επηρεάζεται ο ατομικός αυτοπροσδιορισμός από αυτά.

Δεύτερο ζητούμενο - ο ρόλος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης/διαδικτύου στη δημιουργία σχέσεων φιλίας

Θετική συμβολή του διαδικτύου/μέσων κοινωνικής δικτύωσης στη σύναψη φιλικών σχέσεων

- Το **διαδίκτυο** λειτουργεί ως μια διευρυμένη πλατφόρμα αναζήτησης ατόμων με κοινό προσανατολισμό, αντίληψη και ενδιαφέροντα σε εγχώριο και διεθνές επίπεδο, παρέχοντας δυνατότητες που υπερβαίνουν τα στενά όρια του φυσικού χώρου.
- Ενδυναμώνει τις σχέσεις σε περιπτώσεις που μεσολαβεί η χιλιομετρική απόσταση καθιστώντας το μακρινό φίλο μέτοχο της καθημερινότητάς μας μέσω της τηλεπικοινωνίας.
- Τα **κοινωνικά δίκτυα** μπορούν να λειτουργήσουν και ως αγωγοί ιδεών, αλτρουιστικών πράξεων, σκέψεων, επιθυμιών, μεταλαμπαδεύοντας στο διαφορετικό ορίζοντα ενός άλλου ατόμου ανάλογες αξίες και προκαλώντας αντίστοιχες συμπεριφορές.
- Είναι γεγονός ότι ο άνθρωπος διακρίνεται και από το εγγενές γνώρισμα της επιζήτησης κοινωνικών σχέσεων, επομένως είναι δεδομένη η ευχαρίστηση που νιώθει στον εικονικό, έστω, κόσμο της φιλίας που αναπτύσσει ο ίδιος μέσα σε κοινωνικό δίκτυο. Το προσωπικό συναίσθημα της ικανοποίησης που πηγάζει από το γεγονός ότι υπάρχουν «δίπλα» μας άλλοι άνθρωποι, υπάρχουν «φίλοι». Εικονικοί έστω, αλλά φίλοι.
- Η βασική ανάγκη για οικειότητα και κοινωνία σχέσεων μεταξύ των ανθρώπων και η σύγχρονη, αστική κυρίως, μοναξιά λειτουργούν ως προωθητική δύναμη διασύνδεσης. Τα άτομα με πολλούς εικονικούς φίλους νιώθουν αμβλυμένο αυτό το συναίσθημα, μια και η εγγύτητα τροφοδοτείται συνεχώς και είναι σαφές ότι ο μοναχικός άνθρωπος τείνει να προσδεθεί πιο σφιχτά στα δίκτυα κοινωνικής διασύνδεσης, απαλύνοντας ταυτόχρονα και άλλες αρνητικές ψυχολογικές καταστάσεις, όπως είναι το άγχος, η απόρριψη, ο θυμός, η θλίψη και η κατάθλιψη.

ΜΕΘΟΔΙΚΟ

- Επιτρέπουν τη συναισθηματική έκφραση ατόμων συνεσταλμένων και εσωστρεφών ενθαρρύνοντας την οικοδόμηση διαπροσωπικών σχέσεων.

Αρνητικές συνέπειες στις φιλικές σχέσεις από τη διαδεδομένη χρήση του διαδικτύου και της κοινωνικής δικτύωσης.

- Ωστόσο, αν ο νέος εθίζεται μονομερώς σ' αυτό το είδος της επικοινωνίας αποφεύγοντας την άμεση – κατά πρόσωπο έκθεση και εξωτερίκευση των σκέψεων και των συναισθημάτων του οδηγείται στη συστολή και την επιφυλακτικότητα.
- Φέρνει κοντά ανθρώπους άγνωστους δημιουργώντας ένα πλασματικό κοινωνικό κύκλο που εγκλωβίζει αποθαρρύνοντας την αναζήτηση και επιδίωξη άμεσων και ουσιαστικών διαπροσωπικών σχέσεων. Η βαθιά και ουσιαστική επικοινωνία προϋποθέτει τη συμμετοχή της φωνής, του βλέμματος, της χειρονομίας, της εν γένει έκφρασης και στάσης του σώματος. Αντίθετα, η βουβή επικοινωνία του αντίχειρα συρρικνώνει την ψυχή και το πνεύμα, εκφυλίζει την ανθρώπινη επαφή, αίρει τη διαφορετικότητα και την ατομικότητα, μαζοποιεί.
- Δεσμεύει μεγάλο μέρος του ελεύθερου χρόνου αποδυναμώνοντας τις φυσικές συναντήσεις, το παιχνίδι, τις αθλητικές και πολιτιστικές δραστηριότητες που προάγουν την ψυχή και το πνεύμα θεμελιώνοντας ουσιαστικές σχέσεις.
- Οι συνεχείς αναρτήσεις σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπως το «φείσμπουκ» ή το «ίνσταγκραμ», εθίζουν σε ένα είδος δημόσιας έκθεσης και αδιακρισίας που υπονομεύουν τον αυτοσεβασμό και το σεβασμό των «διαμοιραζόμενων» που αποτελούν προϋπόθεση της γνήσιας φιλίας τη στιγμή ή την πληροφορία.
- Παράλληλα το άγχος της έγκαιρης ανάρτησης της «στιγμής» ή της δημιουργίας «σκηνών» που θα διασφαλίσουν τη δημοφιλία του χρήστη ή την αποδοχή στην ομάδα υστερεί την ομορφιά του βιώματος και συρρικνώνει «το είναι» στο υποκριτικό κατασκευασμένο «φαίνεσθαι». Ο άνθρωπος απομακρύνεται από την ουσία του, την αφετηρία του «είναι» του χάνοντας ταυτόχρονα και το υπόβαθρο για την αυθεντική «συνάντηση» με τον άλλο.

Ενδεικτικός επίλογος:

Αντιλαμβανόμαστε, λοιπόν, πόσο σημαντική είναι η επανασύνδεση με τους συνανθρώπους μας, αφού ως «φύσει» κοινωνικά όντα έχουμε την ανάγκη ουσιαστικής επαφής και επικοινωνίας με το ανθρώπινο περιβάλλον. Ας προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε «τον άλλο» ώστε να νιώσουμε πλήρεις και μέσα από το αίσθημα του «συνανήκειν» να οδηγηθούμε στη γνήσια αυτοπραγμάτωση.

Ευχαριστώ πολύ για το χρόνο και την προσοχή σας και παραδίδω τη σκυτάλη στον επόμενο ομιλητή.

Επιμέλεια: Αντώνης Σαρρής, Ρούλα Κυρίτση, Σούλη Κάτια, Ελένη Παπαποστόλου, Παναγιώτα Τσελεμάρκου